

Матвійчук Оксана

*Інститут післядипломної педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса
Грінченка, Київ, Україна*

Стратегія розвитку шкільних бібліотек в Україні

Концептуальні засади реформування середньої школи визначають основні підходи до системи освіти учнів, які базуються на наступних принципах: навчання впродовж життя, критичне мислення, постановка цілей та їх досягнення, робота в команді, спілкування в багатокультурному середовищі тощо. Для реалізації цих завдань важливо мати в структурі навчального закладу сучасну бібліотеку, яка стане ресурсним осередком і експериментальним майданчиком для учнів і вчителів, забезпечить вільний доступ до якісних електронних підручників, енциклопедій, бібліотек, лабораторій, про що зокрема йдеться у документі «Нова українська школа» [1].

За останні півстоліття змінилось змістове наповнення діяльності шкільних бібліотек, про що свідчать визначення у довідкових та енциклопедичних виданнях з бібліотечної справи та освіти. Так, у словнику книгознавчих термінів (1958 р.) шкільна бібліотека – бібліотека початкової чи середньої школи, призначена для учнів. У словнику бібліотечних термінів, виданому в 1976 р., – бібліотека початкової чи середньої школи, призначена для учнів і вчителів, бере участь в єдиній для школи державній програмі освіти і виховання дітей шляхом пропаганди літератури і керівництва читанням в загальному плані навчально-виховної роботи школи. Термінологічний словник «Бібліотечна справа» (1986 р.) та словник з бібліотечної справи і суміжних галузей знань (1995 р.) подає визначення «шкільної бібліотеки» як бібліотеки, що є структурним підрозділом загальноосвітньої школи,

організовує бібліотечне обслуговування учнів і вчителів. У термінологічному словнику з бібліотечної справи (1997 р.) шкільна бібліотека – бібліотека, що діє в структурі загальноосвітньої школи, забезпечує бібліотечне обслуговування учнів у відповідності з навчальними програмами, а також учителів з методики викладання навчальних дисциплін і виховної роботи з учнями. У «Положенні про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу» (1999 р.) визначається, що бібліотека є обов'язковим структурним підрозділом школи, здійснює бібліотечно-інформаційне, культурно-просвітницьке забезпечення навчально-виховного процесу в урочний і позаурочний час. Довідник шкільного бібліотекаря, виданий у 2001 р. вміщує наступне визначення: шкільна бібліотека – культурно-просвітницький, науково-допоміжний соціальний інститут, що забезпечує акумуляцію і загальнодоступність документально-інформаційних ресурсів (книг, періодичних видань та інших носіїв інформації), які містять і зберігають знання, накопичені в процесі розвитку людства і сприяють розвитку інтелектуального і культурного потенціалу. Бібліотека навчального закладу – структурний підрозділ усіх типів навчальних закладів України, що мають упорядковані фонди документів і надають їх у тимчасове користування учням, вчителям, – таке трактування подано в Енциклопедії освіти (2008 р). В орієнтовному Положенні про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу зазначено, що бібліотека ЗНЗ є обов'язковим структурним підрозділом загальноосвітнього навчального закладу, який здійснює бібліотечно-інформаційну, культурно-просвітницьку діяльність в урочний та позаурочний час, бере участь в навчально-виховному процесі з метою забезпечення прав учасників навчально-виховного процесу на безкоштовне користування бібліотечно-інформаційними ресурсами.

Розкриваючи дефініцію терміну «шкільна бібліотека», варто зазначити, що шкільна означає місце розташування, дитяча – читацьку групу. В останні

десятиліття на сторінках періодичних видань, наукових збірників з'являються публікації про доцільність введення в професійне середовище термінів, які видозмінюють діяльність бібліотек: «шкільний бібліотечно-інформаційний центр», «інтерактивний центр», «медіатека». Так, зокрема у виступі М. Порошенко зазначається, що шкільна бібліотека має перетворитись на інтерактивний центр. Гімназія «Престиж» в Запорізькій області впровадила проект реконструкції бібліотеки, створивши мультимедійний простір для роботи, який складається із медіатеки, обладнаних комп'ютерами приміщень, інтернету, копіювального апарату, зони відпочинку, сучасного дизайну [2]. Л. Гриневич зазначає, що сучасна бібліотека має стати простором для реалізації освітніх можливостей кожної дитини, враховувати її індивідуальні особливості. «Саме тому, вона має бути не лише місцем для зберігання книжок, а й інтерактивним центром, що оточить усіх відвідувачів інформацією високої якості [2].

В умовах децентралізації питання фінансування бібліотек ЗНЗ забезпечують місцеві бюджети (доставка підручників, передплата періодичних видань, матеріально-технічне забезпечення бібліотек, комп'ютеризація та доступ до Інтернету, ремонт приміщень, оновлення меблів). Проте, є проблеми, вирішення яких можливе лише за умов співпраці різних відомств: Міністерства освіти і науки України та Міністерства культури України. Зокрема, розроблення Стратегії розвитку шкільних бібліотек в Україні, комплектування фондів художньою літературою, як програмною, так і позапрограмною, науково-методичною літературою для педагогів і батьків, розробка нормативно-правової бази діяльності цих бібліотек, визначення статусу бібліотечного працівника, проведення бібліотечних уроків тощо. Особистісно-орієнтована модель освіти зорієнтована на формування у школярів компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві, зокрема уміння читати і розуміти прочитане, уміння

висловлювати думку усно і письмово, інформаційно-цифрова компетентність, інформаційна й медіаграмотність, розуміння етики роботи з інформацією, що є пріоритетом у діяльності шкільних бібліотек.

Сучасне освітнє середовище передбачає використання нових форм та методів роботи із користувачами, зокрема для учнів початкової школи – виховання культури читання, учнів середньої та старшої школи – формування інформаційної культури, сталого прагнення до пошуку інформації. Серед актуальних форм роботи шкільних бібліотекарів з учнями залишається інформування учнів і педагогічного колективу про нові надходження до бібліотек не лише даного навчального закладу, але й інших бібліотек села, селища, району, міста, огляд інтернет-ресурсів, надання інформації учасникам навчально-виховного процесу через соціальні мережі, проведення бесід, диспутів, діалогів, бібліотечних уроків, презентацій книг, літературних аукціонів, вікторин, читацьких конференцій, усних журналів (з врахуванням подій календаря знаменних і пам'ятних дат).

Значну увагу варто приділити інформаційному супроводу виховної роботи в школі, зокрема підготовці книжкових виставок та їх бібліографічним оглядам, підготовці інформаційних бюлетенів, експрес-інформацій, буклетів, закладок, рекомендаційних списків літератури з різних напрямів виховання: громадянського, превентивного, екологічного, здорового способу життя тощо. Пріоритетом в роботі бібліотекаря ЗНЗ має бути також питання формування академічної доброчесності школярів.

Трансформація шкільних бібліотек, яка відбувається в останні роки, дає можливість спрогнозувати основні орієнтири їх розвитку: оновлення за допомогою сучасних форм роботи інформаційно-освітнього середовища навчального закладу; організація індивідуальної, групової, навчально-пізнавальної діяльності, забезпечення вільного доступу користувачам до

різних інформаційних джерел; надання оперативного доступу через Інтернет до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів; розвиток шкільних бібліотек не лише як інформаційних, але й соціокультурних центрів.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа / уклад. : Л. Гриневич, О. Елькін та ін. — Київ, 2016.- С. 29.
2. Марина Порошенко презентувала прикладну модель бібліотеки нового зразка для української школи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/marina-poroshenko-prezentovala-prikladnu-model-biblioteki-no-38349>.